

За підтримки:

Федерального міністерства
продовольства, сільського господарства
та захисту прав споживачів

на основі рішення
Німецького Бундестаґу

Німецько-український
агрополітичний діалог

Випуск № 10/2013

При Інституті економічних досліджень та політичних консультацій

ОГЛЯД АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Законодавчі рамки для ефективного функціонування органічного ринку в Україні: перші кроки вже зроблено, необхідно зробити ще більше

Автор

Юлія Огаренко
ogarenko@apd-ukraine.de

Німецько-український агрополітичний діалог (APD)

Рейтарська 8/5 А, 01030 Київ
Тел. +38044/ 2356327
info@apd-ukraine.de
www.apd-ukraine.de

Хоча необхідність розробки законодавчих рамок для регулювання ринку органічної продукції є очевидною, нещодавно схвалений Закон про органічне виробництво для успішної підтримки розвитку органічного ринку в Україні не є достатнім. Для забезпечення ефективного функціонування ринку мають бути розроблені та впроваджені більш чіткі процедури.

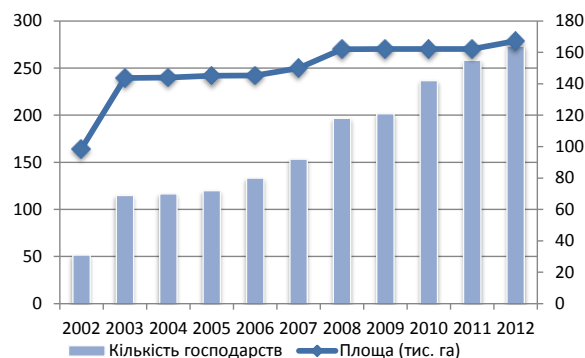
Виробництво органічних зернових з'явилося в Україні ще в 90-х і було, головним чином, обумовлене попитом ЄС на органічні корми. Проте, внутрішній ринок органічних продуктів в Україні почав динамічно розвиватися лише з 2006-2007 років. За даними дослідження Федерації органічного руху України¹, обсяг внутрішнього ринку подвоюється майже щороку з 2008, досягнувши 1,2 млн. євро в 2009 році, 2,4 млн. євро в 2010 році, 5,1 млн. євро в 2011 році і 7,9 млн. євро в 2012 році. В основному він представлений зерновими, бобовими та олійними культурами. Лише в останні кілька років на ринку з'явилися овочі, фрукти, ягоди, а також продукти переробки, зокрема, соки, молочні та м'ясні продукти та ін.

Державна служба статистики України не збирає дані щодо органічного виробництва, оскільки цей ринок поки що є відносно малим. Однак, згідно даних Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху, площі, відведені під органічне землеробство та кількість фермерських господарств в Україні стрімко зростає (див. Рис. 1). Зокрема, площа земель, відведених під органічне землеробство, зростає близько на 70% з 2002 року та становила приблизно 280 тис. га в 2012 році, що складає близько 0,7% від загальної площі сільськогосподарських земель в Україні. Протягом того ж періоду кількість органічних виробників збільшилася більш ніж у 5 разів. Більшість органічних фермерських господарств (розміром від декількох га до десяти тис. га) розташовані на Заході і Півдні України².

¹ <http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>

² Там само

Рисунок 1. Розвиток органічного виробництва в Україні

Джерело: власне представлення на основі даних Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху, <http://www.ifoam.org/>

Частка сертифікованої органічної продукції в загальному обсязі споживання продуктів харчування в Україні все ще менше 1%. Однак, слід зазначити, що багато українців мають присадібні ділянки, де вони вирощують овочі та фрукти для власного споживання. Хоча ці продукти не сертифіковані, у багатьох випадках їх можна вважати органічними, оскільки виробники часто обмежують використання пестицидів і хімічних добрив через побоювання негативного впливу на здоров'я. Таким чином, реальне споживання органічно виробленої їжі в Україні, швидше за все, є недооціненим.

Слід зазначити, що органічний ринок значною мірою визначається попитом споживачів і регулюється за допомогою добровільної сертифікації органічних продуктів. Це забезпечує впевненість споживачів, що виробники органічної продукції відповідають тим виробничим стандартам, які вони декларують. Дійсно, втручання Уряду має обмежуватися захистом споживачів від нечесних виробників органічної продукції. Таким чином, розробка законодавчих рамок для регулювання ринку є необхідною, але слід уникати надмірного державного втручання.

Перші спроби запровадити закон про органічне виробництво в Україні розпочалися ще з 2010 р., коли було підготовлено перший законопроект. Закон "Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини" # 425-VII (зі змінами від Президента) був схвалений парламентом 3 вересня 2013 та підписаний Президентом через місяць. Закон визначає правові, економічні та організаційні основи виробництва, переробки, транспортуван-

ня, зберігання, сертифікації та маркування органічної продукції та сировини. Закон було опубліковано 9-го жовтня; він набуде чинності через три місяці.

Однією з найбільш важливих переваг Закону є запровадження чіткого визначення органічних продуктів. Закон гарантує, що лише власники сертифікату відповідності зможуть продавати та маркувати свою продукцію як "органічний продукт". Сертифікат видається лише в тому випадку, якщо продукція виробляється у відповідності з усіма вимогами, наведеними в Законі, а органічні компоненти складають щонайменше 95% всіх інгредієнтів. Очікується, що чіткі та суворі процедури маркування підвищать довіру до етикетки "органічний продукт". Це також сприятиме захисту виробників органічних продуктів харчування від недобросовісної конкуренції тих, які використовують маркування "еко", "біо", "органічний", але не відповідають законодавчим вимогам.

Хоча Закон й встановлює основні законодавчо-правові рамки для розвитку вітчизняного ринку органічної продукції, він також містить низку важливих недоліків. По-перше, власне процес сертифікації та розподіл функцій між різними органами є недостатньо зрозумілим. Зокрема, два терміни "уповноважений орган сертифікації" та "орган з оцінки відповідності" використано в тексті, однак обов'язки першого взагалі не розписано. По-друге, процедури, передбачені в Законі, занадто складні та зумовлюють додаткові транзакційні витрати для виробників. Деякі учасники ринку стверджують, що було значно простіше працювати до схвалення цього Закону, оскільки нові правила вимагають від органічних виробників отримання дозволу аж від трьох державних установ, щоб розпочати роботу на органічному ринку. Відповідно до Органік Стандарт³, низка положень Закону не гармонізована з міжнародною практикою, зокрема, визначення зон, придатних для органічного виробництва. На жаль, стандарти ЄС не можуть бути схвалені Урядом України для підтвердження відповідності вимогам Закону № 425-VII, оскільки законодавчі рамки ЄС та України є

досить відмінними. Таким чином, подвійна сертифікація є неминучою.

Однак гармонізація вимог до органічного виробництва в Україні з міжнародними стандартами дозволить знизити транзакційні витрати⁴, а також полегшити доступ українських органічних продуктів на міжнародні ринки. Врешті-решт, вищенаведений Закон передбачає дуже короткий перехідний період. Він набуде чинності з 9 січня 2014 року, однак для розробки всіх необхідних підзаконних актів і встановлення необхідних процедур трьох місяців може бути недостатньо. Відтоді, органічні виробники матимуть шість місяців, щоб сертифікувати свою продукцію у відповідності з новими стандартами. Це може бути досить проблематичним, якщо всі процедури не функціонуватимуть нормально до того часу.

Таким чином, перші кроки врегулювання ринку органічної продукції було зроблено зі впровадженням Закону № 425-VII. Однак, деякі зміни до Закону ще мають бути внесені, щоб процедури сертифікації були більш чіткими, а вимоги - гармонізованими з міжнародними стандартами для зменшення транзакційних витрат виробників.

³ <http://www.organicstandard.com.ua/>

⁴ Якщо вимоги до органічного виробництва (визначені Законом #425-VII) будуть майже ідентичними до міжнародних стандартів, виробникам буде простіше та дешевше адаптуватися як до міжнародної, так і до української сертифікації.